ולוקמה כולה כר' אלעזר ברבי שמעון דילמא עד כאן לא קאמר ר' אלעזר בר' שמעון התם אלא פסולי המוקדשין דאלימי למיתפס פדיונו אבל בכור דלא אלים למיתפס פדיונו לא ור' אלעזר ברבי שמעון לית ליה [א]כל [א]פסולי המוקדשין נמכרין באיטליז [א] ונשקלין בליטרא אלמא דכיון דאיכא רווחא להקדש שרי לה [ב] אמר [ב]רב מרי בריה דרב כהנא מה שמשביח בעור [ג] פגם בבשר במערבא משמיה דרבינא אמרי מפני שנראה כעובד עבודה בקדשים רבי יוסי בר אבין אומר גזירה שמא יגדל מהן עדרים: **מתני'** [ג]בכור שאחזו דם אפי' מת אין מקיזין לו [ד] דם דברי רבי יהודה וחכ"א [ה]יקיז ובלבד שלא יעשה בו מום ואם עשה בו מום הרי זה לא ישחט עליו ר"ש אומר יקיז אע"פ שהוא עושה בו מום: **גמ'** ת"ר [ד]בכור שאחזו דם מקיזין לו את הדם במקום שאין עושים בו מום ואין מקיזין לו את הדם במקום שעושין בו מום דברי רבי מאיר וחכ"א [ה] אף במקום שעושה בו מום ובלבד שלא ישחט על אותו המום ר"ש אומר אף נשחט על אותו המום ר' יהודה אומר אפי' מת אין מקיזין לו את הדם מתני ליה ר' אלעזר לבריה ואמרי לה ר' חייא [ו] לבריה כמחלוקת כאן כך מחלוקת בחבית של תרומה דתנן [ה]חבית של תרומה שנולד בה ספק טומאה ר"א אומר אם היתה [ז] במקום התורפה יניחנה במקום המוצנע אם היתה מגולה יכסנה רבי יהושע אומר אם היתה מונחת במקום המוצנע יניחנה במקום התורפה אם היתה מכוסה יגלנה רבן גמליאל אומר [ו]לא יחדש בה דבר ר"מ כרבי אליעזר ורבנן כרבי יהושע ור' יהודה כרבן גמליאל ממאי דלמא עד כאן לא קאמר ר"מ [ח] התם דקא עביד בידים אבל הכא דגרמא כרבי יהושע סבירא ליה ועד כאן לא קאמר רבי אליעזר התם אלא [ו]שמא יבא אליהו ויטהרנה אבל הכא דאי שביק ליה מיית כרבנן סבירא ליה ועד כאן לא קאמרי רבנן הכא דאי שביק ליה מיית אבל התם [ט] שמא יבא אליהו ויטהרנה כר' אליעזר סבירא להו ועד כאן לא קאמר [י] ר' יהודה הכא דקא עביד בידים אבל התם דגרמא כרבי יהושע ס"ל וע"כ לא קאמר רבן גמליאל התם דשמא יבא אליהו ויטהרנה אבל הכא דאי שביק ליה מיית כרבנן ס"ל ועוד הכא בקראי פליגי [יא] והכא בקראי פליגי [ז]דאמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן הכל מודים [ו]במחמץ אחר מחמץ שהוא חייב דכתיב [1]לא תאפה חמץ [2]ולא תעשה[ס] [ה]במסרס אחר מסרס שהוא חייב דכתיב [3]ומעוך וכתות ונתוק וכרות אם על כורת חייב על נותק לא כל שכן אלא להביא נותק אחר כורת שהוא חייב לא נחלקו אלא במטיל מום בבעל מום דר"מ סבר כל מום לא יהיה בו ורבנן [ו]סברי [4]תמים יהיה לרצון ורבי מאיר האי תמים יהיה לרצון מאי עביד ליה מיבעי ליה למעוטי בעל מום מעיקרו בעל מום מעיקרו פשיטא דיקלא בעלמא הוא אלא למעוטי פסולי המוקדשין לאחר פדיונן סד"א הואיל ואסירי בגיזה ועבודה [יב] במומין נמי ליתסרו קמ"ל ורבנן נמי הכתיב כל מום לא יהיה בו לגרמא הוא דאתי [ט]דתניא מום לא יהיה בו אין לי

אלא

בכור שאחזו דם כו'. [ע] [נ] נזקק במאי פליגי: **להביא** נותק אחר כורת. פי' בקונטרס דאם כרת האחד את הביצים ועדיין הם בכיס ובא חבירו ונתקן מן הכיס והשליכן שניהם חייבים וקשיא לרבי דלקמן בפרק על אלו מומין (דף לט:) משמע דנתוק וכרות איתנהו לביצים [פ] [נא] בסוף גמרא דחוטין החיצוניות שנפגמו דקאמר נתוק וכרות לא הוי מומין דהא איתנהו ובההיא שמעתא פי' רש"י נתוק ביד לגמרי אלא שעדיין תלוין בכיס כרות בסכין ועדיין תלוין בכיס ומעורין קצת דכרות הוי בציר מנתוק כדאמר בפירקין דלעיל להביא נותק אחר כורת עכ"ל:

בעל מום מעיקרו פשיטא דיקלא בעלמא הוא. תימה לימא דלבכור איצטריך שיש בו קדושת הגוף ואין לו פדיון וי"ל דניחא [נב] לאשכוחי דאיצטריך לכל הקדשים דהכי נמי [נג] מצי למימר דאיצטריך לזמן הזה דלא עבר משום מטיל מום אפי' בתם[צ] ואפילו למאן דמחייב למטיל מום בבעל מום [נד] בזמן הזה גרע כדקאמר בפ"ק דע"ז (דף יג:) [נה] ולא לדמיה חזי אלא משכח שפיר דאיצטריך אפי' בזמן בית המקדש ומיהו אף על גב דפריסית דבזמן הזה גרע ממטיל מום בבעל מום אין לתמוה מהא דפסקינן לקמן הלכה כר"ש דברייתא דשרי להטיל מום בבעל מום והתם במס' ע"ז (גז"ש) אסר רבא [נו] לקדשים בזמן הזה לנסר פרסותיה משום דנראה כמטיל מום בקדשים דאע"ג דמטיל מום בבעל מום שרי מדאורייתא מ"מ מדרבנן מיהא אסור ולא שרינן הכא אלא משום הקזה[ק]:

אחד

ור"א בר"ש. דמחמיר בפסולי המוקדשין לאחר שחיטה מי לית ליה הא דתנן [לא.] נמכרין באיטליז אלמא לאו בקדושתייהו קיימי ומשום האי רווחא דהקדש [יג] דכיון דזימנין דטפי[י] ופריק מעיקרא כדאמרן שרי ליה מר ה"נ לישרי להרגיל משום רווחא דהקדש דכיון [יד] דימכור העור ביוקר טפי[י] ופריק מעיקרא: [טו] **פגם בבשר.** וליכא רווחא בבשר כולי האי שהרי מחתך [טז] את הבשר ופושטה עם העור: **במערבא אמרי.** לעיל קאי. כלומר לעולם דברי הכל היא דאסור להרגיל דזיון גדול הוא שנראה כעובד עבודה בקדשים [יז] שמוכרין העור לצורך מפוח כשהוא עדיין על הקדשים: **שמא יגדל[יח] עדרים עדרים.** כלומר דברי הכל אסור להרגיל דאי שרית ליה אתי לשהוייה מלשחוט עד שימצא בני אדם המבקשים עורות שלימים ובין כך ובין כך יגדל עדרים מפסולי המוקדשין ואתי בהו לידי תקלה לגיזה ועבודה: **מתני' שאחזו דם.** אפינדו"ר: **אפי' מת.** אם לא יקיזוהו: **אין מקיזין לו את הדם.** ואפי' במקום שאין עושין [יט] מום דיכול לחזור ולהתרפאות המכה והכי מפרש בפ"ק דפסחים [יא.] מתוך שאדם בהול על ממונו אי שרית ליה במקום שאין עושה בו מום אתי למיעבד במקום שעושה בו מום: **יקיז ובלבד שלא יעשה מום.** שלא יחתוך ושלא יפגום את אזנו ואת ניב שפתיו שאין עתיד לחזור ולהתרפאות דסברי רבנן כ"ש אי לא שרית ליה במקום שאין עושה [כ] מום אתי למיעבד במקום מום: **לא ישחט עליו.** במום הזה הואיל [כא] והטילו עד שיפול בו מום אחר[ט]: **יקיז אף במקום שעושה מום.** דסבר ר"ש דבר שאין מתכוין מותר: **גמ' וחכ"א יקיז אף במקום שעושה מום.** אם צריך להקיז מאותו אבר [כב] ולא יניחנו שימות: **תורפה.** במקום [כג] גילוי ואינו משומר: **רבי יהושע אומר כו'.** מעכשיו אינה ראויה לאכילה שמא טמאה היא ולא לזילוף שמא טהורה ואסור לאבדה הלכך יגלנה ותיטמא ותהא ראויה לזילוף: **ר"מ.** דאוסר לקלקלו [כד] ומתיר לתקנו אם יכול לעשותו בלא מום [כה] קאמר דיקיז שלא ימות כר"א דאסור לגרום לה טומאה אלא מניעה שלא תיטמא: **ורבנן.** דשרו להטיל מום קודם שימות כדי שיראה לאכילה כר' יהושע דאמר יגרום לה טומאה כדי [כו] שיראה לזילוף ור' יהודה דאמר אע"ג דמית ואזיל לאיבוד לא יקלקלנו ולא יתקננו כר"ג דאמר לא יתקננה ולא יקלקלנה: **דקעביד בידים.** שמטיל בו מום הלכך ימות מעצמו ולא יטיל בו מום: **דגרמא.** בעלמא שמניחה במקום התורפה וגורם לה טומאה: **כר' יהושע ס"ל.** [כז] דמתיר שיגרום לה טומאה ותהא ראויה לזלף משיניחנה ולא תהא ראויה לכלום: **אלא שמא יבא אליהו.** ויאמר שלא נגעה בה טומאה: **הכל מודים.** רבנן נמי אע"ג דפליגי בבכור שאחזו דם דלא הוי[מ] המקיז דם מטיל[י] מום בבעל מום דאין לך בעל מום גדול הימנו שהרי ימות כולהו מודו במנחות שהמחמץ אחר מחמץ כגון אם לש האחד בחימוץ ואפאה אחר שניהם חייבין דכתיב (ויקרא ו) לא תאפה חמץ ולא תעשה חמץ (שם ב) ודרשינן במנחות (דף נה:) אפייה בכלל [כח]ס) כל תעשה חמץ למה יצאת מה אפייה מיוחדת שהיא מעשה יחידי וחייבין עליה בפני עצמה אף כל מעשה יחידי: **מסרס אחר מסרס.** בבהמת חולין נמי אם כרת האחד הביצים ועדיין הם בכיס ובא חבירו ונתקן מן הכיס והשליכן שניהם חייבין: **אם על כורת חייב.** דכתיב בתריה [ויקרא כב] ובארצכם לא תעשו: **על נותק.** שנותקו ומשליכו לא כל שכן: **בבעל מום.** כגון האי בכור שאחזו דם: **כל מום לא יהיה בו.** וקרי ביה לא [כט] יהיה בו שלא יטיל מום ומדהוה ליה למיכתב מום וכתיב כל מום לרבות אפילו בעל מום שלא יטיל בו מום אחר: **ורבנן סברי.** דרשינן כוליה קרא [שם] תמים יהיה לרצון כל מום לא יהיה בו דמשמע תמים הראוי לרצון אמרתי לך דכל מום לא תטיל בו אבל בעל מום לא

ורבי

עין משפט נר מצוה

טז א מיי' פ"א מהל' איסורי מזבח הל' יב:

יז ב מיי' פ"ב מהל' בכורות הלכה יג סמג עשין ריא טוש"ע י"ד סי' שיג סעיף ו:

יח ג מיי' פי"ב מהל' תרומות הל' ג:

יט ד מיי' פי"ב מהל' מעשה הקרבנות הל' יד [טון]:

כ ה מיי' פט"ז מהל' איסורי ביאה הל' י טוש"ע אה"ע סימן ה סעיף יא:

כא ו מיי' פ"א מהל' איסורי מזבח הל' ח:

* * *

לעזי רש"י

אפינדו"ר [אינפונדר"א]. מחלת בהמות.

* * *

שיטה מקובצת

א] באיטליז ונשחטין באיטליז ונשקלין: **ב]** לה רבנן הכא נמי כיון דאיכא רווחא להקדש לישרי ליה רבנן: **ג]** בעור פוגם בבשר: **ד]** לו את הדם: **ה]** אומרים יקיז אף: **ו]** חייא בר אבא לבריה: **ז]** היתה מונחת במקום: **ח]** ר"מ הכא אלא דקא עביד בידים אבל התם דגרמא בעלמא הוא כר' יהושע: **ט]** התם ס"א דאי שביק לא פסדא כר"א כו': **י]** קאמר רבי יהושע התם דגרמא בעלמא הוא אבל הכא דקא עביד בידים כר"א ס"ל וע"כ לא קאמר רבי יהודה הכא אלא דקא עביד בידים אבל התם דגרמא בעלמא הוא כר' יהושע: **יא]** פליגי והתם בקראי פליגי: **יב]** ועבודה ס"א אסור למשדא בהו מומא: **יג]** תיבות דכיון דזימנין נמחק: **יד]** דכיון דשרית להרגיל וימכור העור: **טו]** פוגם בבשר: **טז]** מחתך הבשר עם העור הס"ד: **יז]** בקדשים שמכין העור לצורך: **יח]** יגדל מהן עדרים: **יט]** עושין בו מום: **כ]** עושה בו מום: **כא]** הואיל והוא הטילו עד כו' אחר וישחוט הס"ד ומה"ד יקיז אע"פ שהוא עושה בו מום: **כב]** אבר יקיז ולא: **כג]** הגלוי ואינו: **כד]** לקלקלו ולהטיל לו מום ומתיר: **כה]** מום דקאמר יקיז שלא ימות כר' אליעזר דאוסר: **כו]** כדי שנראה לזילוף: **כז]** דמוטב שיגרום לה טומאה שיניחנה במקום התורפה ותהא: **כח]** בכלל עשייה היתה למה יצאת לומר לך מה אפייה: **כט]** לא יְהַיֶּה בו: **ל]** כו' בגמרא נדקדק במאי פליגי עיין בתוס' ל"ד ע"א ד"ה אילימא ר"ש: **לא]** בכיס בסוף: **לב]** דניחא ליה לאשכוחי: **לג]** נמי הוה מצי: **לד]** מום ובזמן הזה: **לה]** דעובד כוכבים דלאו לגופיה חזי ולא לדמי חזי אלא: **לו]** רבא למקדיש בזמן:

* * *

רבינו גרשום

בפסולי המוקדשין: דאלימי למיתפס פדיונן דבכי פדייה נינהו אבל בכור אין קדושתו חמורה כ"כ שיהא תופס פדיונו ה"נ (כשהיא) כשמרגילין בפסולי המוקדשין דאיכא רווחא להקדש שהעור נמכר ביוקר לצורך מפוח לישרי ליה: ל"א לא הוי רווחא להקדש דמה שמשביח בעור פוגם בבשר [illegible] שנראה כעובד עבודה בקדשים [illegible] מפוח: גזירה אי שרית להרגיל. שמא אין שם נפשים בחיים שצריכין להן והוא משהן בחיים [illegible] והוא מגדל מהן עדרים עדרים קודם שיבאו הנפשים ואתי בהו לידי תקלה לגיזה ועבודה: אפי' מת אין מקיזין לו את הדם. דאי שרית ליה במקום שאין עושה בו מום [illegible] במקום שעושה בו מום: הרי זה לא ישחט עליו. [illegible]

מסורת הש"ס

א) [לעיל לא. וש"נ], ב) [ע"ז מח: תמורה כד.], ג) פסחים יא., ד) מנחות נו. [תוספתא פ"ג ה"ו], ה) (מנחות כ:) פסחים טו. כ: תרומות פ"ח מ"ח, ו) [לקמן לד.], ז) שבת קיא. מנחות נו: [ע"ש דאיתא על נכון], ח) [חמץ], ט) ביצה כז: [מנחות נו:], י) דְּטָפֵי צ"ק, כ) טָפֵי צ"ק, ל) נ"א אחר וישחוט והס"ד ואח"כ ד"ה יקיז אף ע"פ שהוא עושה בו מום דסבר ר"ש כו' צ"ק, מ) בס"א: דם דהוי, נ) [אלא מטיל רש"ש], ס) צ"ל לא תעשה כו' צ"ק, ע) צ"ל בברייתא נזקק לפרש במאי פליגי צ"ק, פ) נ"א בכיס גבי חוטין כו' צ"ק, צ) לר"מ דמחייב למטיל מום בב"מ ובזמן הזה גרע כדאמר בפ"ק דע"ז דלא לדמי חזי אלא כו' צ"ק, ק) [עי' היטב תוס' מנחות נו: ד"ה אלא],

* * *

תורה אור השלם

1. לֹא תֵאָפֶה חָמֵץ חֶלְקָם נָתַתִּי אֹתָהּ מֵאִשָּׁי קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הִוא כַּחַטָּאת וְכָאָשָׁם: ויקרא ו י
2. כָּל הַמִּנְחָה אֲשֶׁר תַּקְרִיבוּ לַייָ לֹא תֵעָשֶׂה חָמֵץ כִּי כָל שְׂאֹר וְכָל דְּבַשׁ לֹא תַקְטִירוּ מִמֶּנּוּ אִשֶּׁה לַייָ: ויקרא ב יא
3. וּמָעוּךְ וְכָתוּת וְנָתוּק וְכָרוּת לֹא תַקְרִיבוּ לַייָ וּבְאַרְצְכֶם לֹא תַעֲשׂוּ: ויקרא כב כד
4. וְאִישׁ כִּי יַקְרִיב זֶבַח שְׁלָמִים לַייָ לְפַלֵּא נֶדֶר אוֹ לִנְדָבָה בַּבָּקָר אוֹ בַצֹּאן תָּמִים יִהְיֶה לְרָצוֹן כָּל מוּם לֹא יִהְיֶה בּוֹ: ויקרא כב כא

* * *

מוסף רש"י

אבל בכור דלא אלים כו'. בכור אין לו פדיון אלא הוא בקדושתו להקריב דמו וחלבו ואימורין כדין בכור, דכתיב (במדבר יח) לא תפדה, ואם פדאו אינו תופס פדיונו בקדושתו (תמורה כד.). **כל פסולי המוקדשין.** קדשים שנפל בהם מום, **נמכרין באיטליז.** בשוק שלוקחין הרבה ונמכר ביוקר, **ונשקלין בליטרא.** כדרך שהקצבין מוכרין בשר חולין (לעיל לא.). **דכיון דאיכא רווחא להקדש שרי לה.** כיון דשרית [illegible] (תמורה כד.). **מה שמשביח בעור פוגם בבשר.** [illegible] (שם). **כעובד עבודה בקדשים.** [illegible] (שם). **שמא יגדל מהן עדרים.** [illegible] (שם). **בכור שאחזו דם.** [illegible] (ביצה כז:) [illegible] (פסחים יא.). **אין מקיזין לו דם.** [illegible] (מנחות נו.).

בו מום. היינו אזנו ועינו דלא הדר בריא (שם). **ובלבד שלא ישחט על אותו המום.** עד שיהא בו מום [illegible] על שיהא בו מום, והאי לא ישחט דלמא אתי לאערומי (שם ובש"מ). **ר"ש אומר אף נשחט על אותו המום.** [illegible] קלג.) דבר שאין מתכוין מותר, וזה לא נתכוין להטיל בו מום על מנת לשוחטו עליו (מנחות שם). **ר' יהודה** [illegible] יקיזנו, אין מקיזין לו את הדם. בפ"ק דפסחים (יא.) מפרש מתוך שאדם בהול על ממונו אי שרית ליה [illegible] למיעבד במקום מום, ובמקום מום ס"ל לר' יהודה כר' מאיר דאסר (מנחות נו:). **שנולד בה ספק טומאה** [illegible] אדם טמא לשם, ספק נגע בה ספק לא נגע (פסחים טו.). **במקום התורפה.** הפקר (שם). **יניחנה במקום** [illegible] שמירתה, וטעמא מפרש (לקמן לד.) את משמרת תרומותי שתים במשמע, אחת טהורה ואחת תלויה ואמר [illegible] (שם). **יניחנה במקום התורפה.** כלומר אם רוצה יכול לגרום לה טומאה, דקסבר יש אם למסורת ותרומתי [illegible] שנחלקו בבכור שאחזו דם אי מקיזין או אין מקיזין, דהוי מטיל מום בבעל מום ואיכא למאן דשרי להקיזו [illegible] לך מום גדול מזה שהרי ימות (מנחות נו:). **במחמץ אחר מחמץ.** במנחות, כלומר כל המסייעין בחימוץ, [illegible] עורך כולן חייבין (שם) שכל עשיותיה של מנחה נאסרו בחימוץ (שבת קיא.). **במסרס אחר מסרס.** אפילו [illegible] ובארצכם לא תעשו, ואם בא אחד וכרת הביצים והניחן תלויין בכיס ובא אחר ונתקן לגמרי חייב גם הוא (מנחות [illegible] [illegible] ותלויין בכיס (שבת שם). **כל מום.** כל ריבויא הוא ומשמע דאפילו בבעל מום לא יתן מום אחר (מנחות שם). **תמים יהיה לרצון.** כתיב ברישיה דקרא, ומשמע הכי אותו שהוא תמים וראוי להיות לרצון בההוא מוזהרנא לך ד[illegible] מום שרי (שם). **דיקלא בעלמא הוא.** דלא קדוש ואמאי איצטריך קרא למישרי להטיל בו מום (שם). **מום לא יהיה בו.** קרי ביה לא יְהַיֶּה (ביצה כז:).

[illegible] נסינן ליה: ר' שמעון אומר יקיז אפי' שעושה בו מום דדבר שאין מתכוין מותר: שנולד להם ספק. שנמצא [illegible] ק לא נגע: תורפה. מקום מגולה: יניחנה במקום המוצנע. שלא יגע בה טומאה דשמא יבא אליהו ויטהרנה: [illegible] היא מותר לגרום לה טומאה. להסיקה תחת תבשילו: לא יחדש בה דבר. לא יזיזנה ממקומו: ע"כ לא קאמר [illegible] לו במקום שעושה בו מום משום דקא עביד בידים: במחמץ אחר מחמץ. היינו אופה אחר מחמץ שבאפייה [illegible] מסרס אחר מסרס. מי שנותק אחר כורת. מי שכורת הכיס ומניח הביצים תלוין. על נותק [illegible] ר סבר כל מום לא יהיה בו. בין בתם בין בבעל מום אסור לעשות בו מום ורבנן סברי תמים יהיה לרצון [illegible] ר דבתם אסור להטיל מום ולא בבעל מום. והאי שאחזו דם כבעל מום דמי: ואידך. ורבי מאיר ההוא תמים [illegible] למעוטי בעל מום מעיקרו ממעי אמו דמותר להטיל מום ולא באחוז דם. במומין נמי ליתסרו להטיל בהן [illegible] ון: ורבנן. הא כתיב כל מום לא יהיה בו דמשמע דאפי' בבעל מום לא: ההוא לגרמא כתיב שלא יהיה בו:

א) נראה דצ"ל [illegible] לצורך מפוח כשהוא עדיין על הקדשים.

אלא שלא יתן בו מום אמנין שלא יביא דבילה ובצק ויניחנה על האוזן כדי שיבא א] כלב ויאכלנה ת״ל 1 כל מום ב] אחד מום ואחד כל מום הכא בקראי פליגי א) דאמר רב יהודה אמר שמואל וכן אמר ר״ל וכן אמר ר״נ אמר רבה בר אבוה 2 ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומתי ר״א סבר ב בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומ׳ טהורה ואחת תרומ׳ תלויה ואמר רחמנא עביד לה שימור ורבי יהושע תרומתי כתיב למימרא דר׳ אליעזר סבר יש אם למקרא ב) ורמינהי 3 בבגדו בה ג כיון שפירש טליתו עליה שוב אינו רשאי למוכרה דברי ר״ע ר״א אומר כיון שבגד בה שוב אינו רשאי למוכרה אלא הכא ג] בהא קמיפלגי ר׳ יהושע סבר הראויה לך שמור ושאינה ראויה לך לא תשמור ור״א הא נמי ראויה היא שמא יבוא אליהו ויטהרנה אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר״ש מתקיף לה ר״נ בר יצחק הי ר״ש אילימא ר״ש דמתני׳ ○ עד השתא לא אשמעינן שמואל דבר שאין מתכוין מותר והא ג) ר׳ חייא בר אשי אמר רב הלכה כר׳ יהודה ורב חנין בר אשי אמר שמואל הלכה כר״ש ורב חייא בר אבין מתני בלא גברי רב אמר הלכה כר׳ יהודה ושמואל אמר הלכה כר״ש אלא ר״ש דברייתא ורב שישא בריה דרב אידי מתני לה בהדיא אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר״ש דברייתא:

מתני׳ הצורם אוזן ד] בבכור הרי זה לא ישחוט עולמית דברי רבי אליעזר וחכמים אומרים ה] דנולד בו מום אחר ישחוט עליו:

גמ׳ ומי קנים רבי אליעזר לעולם ורמינהי ד) מי שהיתה לו בהרת ונקצצה

ורבי יהודה סבר כר״מ ומיהו גזר מקום שאין עושין בו מום אטו מקום שעושין בו מום: ה) **מעיקרו.** קודם שהקדישה היה בו מום: ו] **במומו** ו) **נמי ליתסרו.** להטיל בו מום ז): **עביד לה שימור.** דכתיב משמרת: ז] **כיון שפירש טליתו עליה.** שיעדה אדון לאמה העבריה ונשאה ופירש כנפיו עליה שוב אין האב רשאי למוכרה אפי׳ גירשה אדון דאין אדם מוכר בתו לשפחות אחר אישות וקיימא לן בפ״ק דקדושין (דף יח:) דר״א סבר יש אם למסורת בבגדו בה כתיב בלא יו״ד וזהו לשון בגידה כשאר תיבות הכתובות בלא יו״ד שאתה קוראן חטף קמץ ח) כמו (בראשית לט) כשמעו ח]: **כיון שבגד בה.** אביה שמכרה לשפחות שוב אינו רשאי למוכרה דאין אדם מוכר את בתו לשפחות אחר שפחות אבל לאחר אישות מצי לזבונה ואמרי׳ התם דר״ע סבר יש אם למקרא בבגדו קרינא. ויש שמשבשין השמועה במס׳ קדושין וגורסין ר״א סבר יש אם למקרא ור״ע סבר יש אם למסורת וטעות הוא בידם דא״כ מאי מקשי הכא בבכורות: **ר״ש.** דאמר במתני׳ יקיז אע״פ (שיש בו) ט) מום ולא קאמר דישחט עליו: **הלכה כר׳ יהודה.** במס׳ שבת (דף כב.) דאמר דבר שאין מתכוין אסור: **הלכה כר״ש.** ולמה ליה ט] תו לאשמועי׳ הכא: **בלא גברי.** בלא רב חייא ורב חנן: **דברייתא.** דאמר אף ישחט על אותו המום כיון דלא היה דעתו להטיל בו מום כדי להתירו אלא כדי שלא ימות לא קנסינן ליה: **מתני׳ הצורם.** הפוגם אנקרני״ר בלע״ז. ובכהן קא איירי: **גמ׳ ומי קנים ר״א לעולם.** שלעולם לא יהא מותר: ונקצצה

י] **אחד** מום ואחד כל מום. ואפי׳ הני תנאי דלא דרשי כל בפרק אלו עוברין (פסחים מג:) אפשר דהכא דרשי י) שיש יא] ענין כדפי׳ התם: **אחת** תרומה טהורה ואחת תרומה תלויה. וא״ת דבפ׳ במה מדליקין (שבת כה. ושם) אמרי׳ יב] ואחת טמאה ואמר רחמנא שלך תהא להסקה תחת תבשילך והיכי נפקי מקרא שלש תרומות טהורה וטמאה ותלויה וי״ל משום דכתיב נתתי לך משמרת תרומתי דקאי תרומתי אלך ואמשמרת דלך שייך אטמאה לרבוייה להיתר הנאה יג] ומשמרת שייך בתלויה יד] דבעיא שימור: **ורבי** יהושע תרומתי כתיב. וא״ת לר׳ יהושע כיון דלא איירי קרא בשתי תרומות מנליה דטמאה שריא בהנאה וי״ל דנפק מאשר דרשות דהתם בפרק במה מדליקין (ג״ז שם) ממנו אי אתה מבעיר כו׳ או מלו ולא לאורו מכלל דבת אורו טו] הוא: **ורמינהו** בבגדו בה כו׳. פי׳ בקונטרס דגרס כיון שפירש טליתו עליה שוב אינו רשאי למוכרה דברי ר״ע ר״א אומר כיון שבגד בה כו׳ ובפ״ק דקדושין (דף יח:) הביא ראי׳ מן המכילתא דגרס בדברי ר״ע כיון שפירש טליתו טז] ודר׳ אליעזר ליתא התם וברוב ספרים ישנים גרסינן איפכא כאן ובקדושין (ג״ז שם) יז] ועוד דלגירסת הקונטרס מקדים דברי ר״ע לדברי ר״א שהיה רבו ועוד כתוב ברוב ספרים בבגדו בה בבגדו בה תרי זימני כיון שפירש טליתו ועוד היכי משמע ליה לר״א המסורת לשון בגידה משום דכתיב בבגדו בלא יו״ד ה״נ לא כתיב יח] בוי״ו ואע״ג דבלא וי״ו יט] אתה קורא חטף קמץ כדפירש בקונטרס כ] כשמעו כשמעם (בראשית לד) באמרם (אסתר ז) כעברם (מלכים ג ב) ה״נ כי הוי לשון בגד וטלית כ) אין רגילות לכתוב יו״ד באמצע כא] של פעולה ועוד דההיא שמעתין בקדושין בסמוך כתוב בכל הספרים ישנים ולר״נ בר יצחק דאמר (א) מעות הראשונות לקדושין נתנו במאי מוקים לה כר״ע דאמר לשפחות אחר שפחות הוא דלא מצי למזבן אבל לשפחות אחר אישות מצי מיזבן ליה ולפי׳ הקונטרס צריך להגיה ר״א ונראה לר״ת דגרסינן כיון שפירש טליתו כו׳ דברי ר״א ר׳ עקיבא אומר כיון שבגד כב] והשתא הוי לשון בגידה דאי לשון בגד וטלית הוי לן למקרי בבגדו (ב) בצירי כג] ואע״ג דקרינן ותתפשהו בבגדו (בראשית לט) דשאני הכא דאיכא למיטעי והמסורת משמע טפי לשון בגד וטלית מלשון בגידה מדכתיב בבגדו בלא יו״ד ולכך אומר כד] הברייתא תרי זימני בבגדו כה] כיון שפירש טליתו כו׳ היה לך לכתוב בביגדו ביו״ד דלא ליתי למיטעי וכתיב בבגדו בלא יו״ד לומר כיון שפירש טליתו דברי ר״ע הסופר (ג) חיסר ודילג ר״א וגם כל מילתיה דר״ע ובדר״נ בר יצחק גרסינן מוקי לה כר״ע כמו שכתוב בכל הספרים ישנים וקצת קשיא הא דפריך התם בקדושין אלא דקידשה אביה מי מצי מזבין לה והא אין אדם מוכר בתו לשפחות אחר אישות כו] ל) בהך קושיא אליביה דר״א דשמותי הוא וי״ל דפשיטא לן שכן הלכה משום דרבנן דר״ש ור״ש גופיה דהתם דקיימי כוותיה ואמרי אבל לא לשפחות אחר אישות: **אילימא** ר״ש דמתני׳ עד השתא לא אשמעינן שמואל דבר שאין מתכוין מותר. תימה אטו מי שרי ר״ש משום דאין מתכוין הא אפי׳ במקום שא״א שלא יעשה מום נמי שרי כז] דעושה מום במתכוין כדאמר לעיל דבקראי פליגי ושרי משום דכתיב (ויקרא כב) תמים יהיה לרצון אבל מטיל כח] בבעל מום שרי ובפ׳ כל המנחות באות מצה (מנחות נו:) מפרש נמי טעמייהו מקראי ולפי׳ הקונ׳ דלעיל בפרק הלוקח בהמה (דף כה.) גבי שתי שערות של פרה שעיקרן מאדים וראשן משחיר כט] וקאמר ר׳ יוסי בן המשולם גוזז במספרים ואינו חושש ופי׳ בקונט׳ דחשיב אין מתכוין משום דאין מתכוין לגיזה אלא לתקן את הפרה ניחא נמי הכא דאין מתכוין ל] משום הטלת מום אלא משום רפואה והכי פריך אמאי איצטריך ליה לשמואל לפסוק כר״ש דאפי׳ הוה אסר מטיל מום בבעל מום הוי שרי הכא משום דאין אלא לרפואה ושמואל אית ליה דבר שאין מתכוין מותר ומיהו א״א לקיים פי׳ הקונ׳ כדפרישית לעיל בפ׳ הלוקח בהמה (ג״ז שם.) ונראה לפרש הכא דבתרתי פליגי דברייתא פליגי במטיל מום בבעל מום שאחזו דם ביותר וא״א לו להתרפאות בלא הקזה שלא ימות כדאמר לעיל דאי שביק ליה מיית דאז חשיב מום ואפי׳ לא מיית נמי כיון שלעולם לא יצא מאחוזת דם אם לא לא] יקיזנו במקום שעושה מום חשיב כבעל מום והשתא ר״מ אסר במקום שעושה מום דקסבר לב] כו׳ לא יהיה בו אפי׳ בבעל מום וחכמים שרו משום דכתיב תמים יהיה לרצון ובלבד שלא ישחט על אותו מום דגזר אטו היכא דלא מיית בלא עשיית מום דחשיב כתם או אטו היכא דיכול להתרפאות בהקזה במקום שאין לג] אתה עושה מום ור״ש שרי אף לשחוט דלא גזר ור׳ יהודה אסר אף במקום שאין עושה מום כדמפרש בפ״ק דפסחים (דף יא:) דמתוך שאדם בהול על ממונו אי שרית במקום שאין עושה מום אתי למיעבד במקום שעושה מום ובמתניתין היא פלוגתא אחרת לד] דר׳ יהודה קאמר בכור שאחזו דם אפי׳ מת אין מקיזין בשום ענין כדפרישית וחכ״א יקיז פי׳ בין מת בין לא מת ובלבד שלא יעשה בו מום כלומר שיזהר בהקזתו שלא יוכל לבא לידי מום כשיקיז סמוך לאוזן או לניב שפתים או לחוטם דקסבר דבר שאין מתכוין אסור והיכא דלא מיית דלא חשיב בעל מום אסור ר״ש אומר יקיז לה] אע״פ שהוא עושה מום שהוא יכול לבא לידי עשיית מום דדבר שאין מתכוין מותר ולשון המשנה משמע ליה כמו שפירשנו מדלא נקט מקום שעושה בו מום ומקום שאין עושה בו מום כדנקיט בברייתא וא״ת וכיון דאחוזת דם חשיב כמום שאין יכול להתרפאות בלא עשיית מום א״כ לשחוט עילויה וי״ל דמדרבנן אסור דאתי לאיחלופי בתם א״נ חשיב כמו לו] [מום] עובר שיש לו רפואה: **ומי** קנים ר״א לעולם ורמינהי מי שהיתה לו. לז] כמה שמעתתא מוכחא דצורם אוזן של בכור לח] קנסא הוא ובסמוך נמי קאמר בהאי מומא קנסוה רבנן לט] ואפי׳ לרבה דאמר בפ״ק דתמורה (דף ד:) מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני מכל מקום הכא שרי האי בכור מדאורייתא מ) דהאי יש בו מום והאי גברא טהור דהא אין בו נגע כלל וא״ת דבספרי בפרשה ראה אנכי תניא מ] רבי אליעזר אומר כו׳ המטיל מום בבכור ואוכלו עובר שנאמר לא תאכל כל תועבה אלמא דמדאורייתא אסור נ) (וי״ל) דבסמוך מא] אשכחן ליה קנסא לרבנן

מסורת הש״ס

א) יבמות עד. ע״ש שבת כה. ע״ש, ב) קדושין יח: וש״נ, ג) שבת קיא: [לעיל כה.], ד) נגעים פ״ז מ״ה, ה) [מכאן שייך עוד לדף לג:], ו) במומן נ״ק, ז) ע״כ שייך לשם, ח) [נ״ל כמו בשמעו את דברי האלה (דברים כט) וכ״ה ברש״י בקדושין], ט) [שהוא עושה], י) נ״א שיש סברא לרבות כדפרשתי התם נ״ק, כ) ועוד דאין נ״ק, ל) נ״א והך קושיא קאי אליביה נ״ק, מ) דהא יש נ״ק, נ) ובסמוך אשכחן דקנסא היא לרבנן וי״ל דסברי נ״ק,

◆

הגהות הב״ח

(א) תוס׳ ד״ה ורמינהי וכו׳ ולר״נ בר יצחק דאמר אפילו לר׳ יוסי ב״ר יהודה מעות הראשונות וכו׳ למזבן לה אבל: (ב) בא״ד הוה לן למקרי בבגדו בסגו״ל דשאני היכא דאיכא למיטעי והמסורת כצ״ל: (ג) בא״ד הסופר טעה ודילג ר״א וגם וכו׳ דהך קושיא אליבא דר״א היא דשמותי וכו׳ דהתם קיימי כוותיה:

◆

גליון הש״ס

גמ׳ עד השתא לא אשמעינן שמואל. עיין שבת דף קיד ע״ב תוס׳ ד״ה ת״ל:

◆

מוסף רש״י

אלא שלא יתן בו מום כו׳. אי כתב מום ולא כתב כל, לא היה לו לאסור גרמא אלא נתינת מום ממש, אבל עכשיו אמר מום לאסור נתינת מום ממש, ואמר כל מום לאסור גרמא (ביצה כז:). **בבגדו בה.** לעם נכרי, דהיינו לשפחות, לא ימשול האב מאחר שפירש טליתו אדון עליה לשם יעוד אם גירשה בגט וחזרה אצל אביה (קדושין יח:). **יש אם למקרא,** בבגדו קרינא כמו ותתפשהו בבגדו (שם). **כיון שבגד בה כו׳.** יש אם למסורת, בבגדו כתיב ולא בביגדו, אין הברת חירק בלא יו״ד, ונקודה שתחת הבי״ת במקום יו״ד משתמשת, אבל לפי מה שנכתב היה לו לקרות חטף קמץ בבגדו לשון בגידה, כמו שאתה קורא בשמעו את דברי האלה (שם).

◆

רבינו גרשום

אמר מום דבידים ואמר כל מום שלא יגרום: ור״י סבר תרומתי כתיב כלומר דתרומה טהורה בעיא שימור ולא תלויה: דר׳ אליעזר סבר יש אם למקרא. כדקרינן ליה תרומותי: ורמינהו בבגדו בה. א) כיון שפרש טליתו עליה לשום יעוד שוב אינו רשאי למוכרה אלמא דאזיל אחר מסורת דפשטיה דקרא הוי לשון בגידה כלומר כיון שבגד בה שמכרה פעם אחת שוב אינו רשאי למכרה: ור׳ אליעזר דריש בתר מסורת לשון בגד טלית דאי כפשטיה מיסתייה למימר בבגד בה מדכתיב בבגדו היינו בגד והא מילתא קשיא לההיא דגמרינן במסכת קדושין דהתם קאמר במאי קא מיפלגי ר׳ אליעזר סבר יש אם למקרא ס״א משמיה דר׳ יצחק האור׳ ז״ל כיון שבגד בה שוב אין לאביה רשות בה דברי ר׳ אליעזר אלמא קסבר יש אם למסורת למאי דכתיב בבגדו ולא כדקרינן בבגדו. וקשיא נמי להאי דקידושין דהתם אמר ר׳ אליעזר דכיון שפירש טליתו וקאמר יש אם למקרא אלא בלך פליגי ואני הנה נתתי לך: הראויה לך שהיא טהורה שמור: הלכה כר׳ שמעון. דברייתא דאמר אף נשחט על אותו המום. טעמא דרבן גמליאל דאמר לא יחדש בה דבר היינו כר׳ אליעזר שמא יבא אליהו ויטהרם: הצורם. הפוגם במתכוין הרי זה לא ישחוט עולמית דקנסינן ליה: וחכ״א. לא ישחוט על זה אבל כשנולד בו מום אחר

עין משפט נר מצוה

כב א מיי׳ פ״ב מהל׳ בכורות הל׳ ח סמג עשין ריא טוש״ע י״ד סימן שיג סעיף א:

כג ב מיי׳ פ״ב מהל׳ תרומות הלכה יד ופי״א הלכה א טוש״ע י״ד סימן שלא סעי׳ יט בהג״ה:

כד ג מיי׳ פ״ד מהל׳ עבדים הלכה יג ועי׳ כ״מ:

כה ד מיי׳ פ״ב מהלכות בכורות הלכה ז סמג עשין ריח טוש״ע י״ד סימן שיג סעיף א:

◆

תורה אור השלם

1. וְאִישׁ כִּי יַקְרִיב זֶבַח שְׁלָמִים לַייָ לְפַלֵּא נֶדֶר אוֹ לִנְדָבָה בַּבָּקָר אוֹ בַצֹּאן תָּמִים יִהְיֶה לְרָצוֹן כָּל מוּם לֹא יִהְיֶה בּוֹ: ויקרא כב כא
2. וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל אַהֲרֹן וַאֲנִי הִנֵּה נָתַתִּי לְךָ אֶת מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמֹתָי לְכָל קָדְשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְךָ נְתַתִּים לְמָשְׁחָה וּלְבָנֶיךָ לְחָק עוֹלָם: במדבר יח ח
3. אִם רָעָה בְּעֵינֵי אֲדֹנֶיהָ אֲשֶׁר לוֹ יְעָדָהּ וְהֶפְדָּהּ לְעַם נָכְרִי לֹא יִמְשֹׁל לְמָכְרָהּ בְּבִגְדוֹ בָהּ: שמות כא ח

◆

לעזי רש״י

אנקרני״ר [אינקריני״ר]. לחרוץ (חריץ).

◆

שיטה מקובצת

א] שיבא הכלב: ב] מום אמר מום ואמר כל מום התם בקראי פליגי: ג] הכא בלך קמיפלגי דכתיב ואני נתתי לך משמרת ר״י: ד] אזן בכור: ה] וחכ״א כשיולד בו: ו] מה״ד במומן נמי [ליתסרו] לגרמא לבכור תם אבל בבעל מום מותר לעשות בו מום בידים: ז] (כיון שפירש טליתו וכו׳ ה״נ כיון שפי׳ טליתו עליה אינו רשאי למוכרה דברי ר״ע ר״א אומר כיון שבגד בה שוב אינו רשאי למוכרה): ח] כשמעו כשמעם כאמרם כעברם ודריש ביה הס״ד ומה״ד כיון: ט] ול״ל לשמואל תו: י] מה״ד אמר מום ואמר כל: יא] דהכא דרשי שיש ענינים: יב] אמרי׳ אחת תרומה טהורה ואחת: יג] הנאה דאתלויה לא שייך דאינה ראויה לכלום ומשמרת: יד] בתלויה לומר דבעיא: טו] אורו היא הס״ד: טז] טליתו וי״ל דלרבי אליעזר ליתא התם וקשה דברוב ספרים: יז] טליתו כו׳ ועוד: יח] כתיב בבוגדו בוי״ו: יט] וי״ו נמי אתה: כ] בקונטרס כמו שמעו: כא] באמצע אותיות של: כב] שבגד ודייק דהמקרא הוי: כג] בצירי דמבגד יאמרו בגדו כמו מנגד נגדו ומחלב חלבו ואע״ג כו׳ בבגדו בחירק ולא קרינן בבגדו בצירי שאני הכא: כד] אומר בתחלת הברייתא: כה] בבגדו בה בבגדו בה כיון שפירש טליתו כו׳ פי׳ היה לו לכתוב: כו] אישות דהך קושיא כו׳ וי״ל דפשיט לו שכן: כז] שרי ואע״ג דעושה: כח] מטיל מום בבעל: כט] משחיר דקאמר ר׳ יוסי: ל] דאין מתכוין אלא משום: לא] לא שיקיזנו במקום: לב] דקסבר כל מום לא יהיה בו: לג] שאין עושה תיבת אתה נמחק: לד] אחרת ומיירי שאחזו דם בענין זה שלא ימות אם לא יקיזו לו הלכך לא חשיב בעל מום ואין כאן מטיל מום בבעל מום ופליגי באין מתכוין דר״י כו׳ מתיבת והיכא עד תיבת ר״ש נרשם על כל תיבה קו למעלה להורות כי לפ״ד ראוי למחקו: לה] יקיז אפילו במקום שהוא עושה בו מום כלומר שהוא יכול: לו] כמו מום עובר כיון שיש: לז] לו כו׳ כוליה שמעתא: לח] בכור וקוצץ בהרת קנסא: לט] רבנן בהאי קציצה קנסוה רבנן: מ] תניא לא תאכל כל תועבה ר״א אומר מנין לצורם אזן בכור ואכלו ממנו עובר בלא תעשה ת״ל לא תאכל כל תועבה אלמא דמדאורייתא: מא] דבסמוך מחשיבנן ליה:

א) גירסת רבינו כגירסת התוספות בד״ה אילימא.

ונקצצה א טהור קצצה א] מתכוין רבי אליעזר אומר לכשיולד לו נגע אחר יטהר הימנו וחכ"א עד ב שתפרח בכולו או עד שתמעט בהרתו מכגרים רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו כי קנים ר' אליעזר בממונו בגופו לא קנים ממונו איכא למימר דאתי למיעבד ב] גופו מי איכא למימר דאתי למיעבד ג אמר רבא דר' אליעזר אדרבי אליעזר קשיא דרבנן אדרבנן לא קשיא אלא דר' אליעזר אדרבי אליעזר לא קשיא כדשנינן רבנן אדרבנן נמי לא קשיא הכא במאי דעבד קנסוה הכא ד] במאי דעבד קנסוה במאי איכוין למישרייה בהאי מומא ה] בהאי מומא קנסוה רבנן דבהאי מומא לא לישתרי ליה והכא במאי דעבד קנסוה ו] איכוין לטהורי נפשיה בהאי קציצה קנסוה רבנן בעי רב פפא יטהר תנן או ויטהר תנן למאי נפקא מינה לחתן שנראה בו נגע דתנן א) חתן ג שנראה בו נגע נותנין לו ז' ז] ימים לו ולאצטליתו ולכסותו וכן ברגל נותנין לו כל ימי הרגל אי אמרת יטהר תנן מקמייתא טהר ליה לבתרייתא נטרין ליה ז' ימי משתה אלא אי אמרת ויטהר תנן סוף סוף כי לא מטמיא לבתרייתא הא מיטמא וקאי מקמייתא מאי תיקו ב) בעי מיניה ר' ירמיה מר' זירא צורם אוזן בבכור ומת מהו לקנוס בנו אחריו אם תימצי לומר ד מוכר עבדו לעובדי כוכבים ומת קנסו בנו אחריו דכל יומא ויומא מפקע ליה ממצות אם תימצי לומר ה כוון מלאכתו במועד ומת לא קנסו בנו אחריו משום דלא ח] עבדא לאיסורא הכא מאי לדידיה קנסו רבנן והא ליתיה או דלמא לממוניה קנסו רבנן והא איתיה א"ל תניתוה ג) ו שדה שנתקווצה בשביעית תזרע למוצאי שביעית ז ניטייבה נידיירה לא תזרע למוצאי שביעית ואמר ד) (רב אסי) בר' חנינא נקטינן הטיבה ומת ז בנו זורעה אלמא לדידיה קנסו רבנן ח לבריה לא קנסו רבנן ט] ה) אמר אביי נקטינן

טימא

ונקללה. שלא נתכוין לקללה: **לכשיולד לו נגע אחר.** שהרי הוא עכשיו טמא ומנוגע: **יטהר.** מן הראשונה והולכין אחר זו ואם ירפא מזו טהור מכולם דאיגלאי מילתא דהאי ו) י] (נמי) הוי קמייתא מיתסי נמי כי האי: **עד שתפרח בכולו.** נגע האחרון וליכא למיחש למידי דהא אי הוה ביה קמא השתא נמי הוה טהור כדכתיב (ויקרא יג) וכסתה הצרעת את כל עור הנגע וגו': **או עד שתתמעט בהרתו.** הראשונה מכגרים קודם שקצצה אבל אי בשעה שקצצה הוה ביה שיעור נגע אין לו טהרה עולמית יא] דקנסינן ליה לעולם יב]: **בממונו אתי ליה למיעבד.** ממה נפשך דסבר אטיל בו מום ואם יתירוהו לי בכך הרי נשכרתי ואם לאו מה הפסדתי אם אמתין יג] למום ז) אחר בלא"ה נמי הייתי ממתין עד שיפול מום הלכך קנסינן ליה יד] אפי' יפול בו מום אחר כי היכי דלא ליתי ולעביד: **בגופו מי איכא למימר.** דמנחי' לספיקא וליקוץ אי לא קנסינן ליה לעולם הא ודאי לא עביד טו] דחייש שמא נגע אחר לא יוולד לו לעולם ולא טז] אטהר לעולם ואפי' אם יוולד מה אהני יז] לו בקיצה הרי הוא נגוע כבתחלה מוטב לו להניח את זה שמא יח] ירפא: **בהאי מומא.** לא מישתרי ליה עד שיוולד לו אחר: **בהאי** יט] **קיצה** (א) . וכיון דהך קיצה אינה מועלת לטהרו נמצא טמא עולמית דחשבינן לנגע כמאן דאיתיה דמי יימר דאי הוה ביה הוה מיתסי כ]: **יטהר תנן.** דמשמע מיד כשיוולד בו נגע אחר יטהר מן הראשונה: **או ויטהר תנן.** דמשמע כשיוולד כא] נגע אחר ויטהר ממנו מן האחרון אז יטהר מן הראשון: **למאי נפקא מינה.** הא א"נ יטהר תנן הא טמא הוא מן האחרון עד כב] שתרפא (ב) (ממה נפשך) וממה נפשך טומאה שייכא ביה: **לחתן שנולד בו נגע.** דנגע האחרון נולד לו בימי חתנות: **נותנין לו.** שלא יראה כהן את הנגע כג] דכל כמה דלא חזי ליה כהן ולא מטמא ליה לא הוי טמא דבכהן תלא רחמנא: **לאיצטליתו.** טליתו אם נולדו בה נגעי בגדים: **מקמייתא טהר ליה.** מיד כשנולד זה ומזה אינו טמא דנטרינן ליה יומי דחתונה או של רגל לכל אדם. אלא אי ויטהר תנן סוף סוף לא מהני ליה מידי הא דנטרינן ליה דאינו טהור מראשונה עד שתתרפא אחרונה: **ומת.** הלורס מהו לקנוס בנו אחריו שלא יאכל מאותו בכור עולמית: **אם תימצי לומר.** במסכת גיטין [מד.] דהמוכר עבדו לעובד כוכבים דקיימא לן קונסין אותו לפדותו עד עשרה בדמיו ומיבעיא לן התם אם מת המוכר מהו לקנוס בנו אחריו אם תימצי לומר ולמיפשט בההיא דקונסין התם דינא הוא דכל יומא מפקע ליה ממצות: **ואם תימצי לומר.** הא דאמרינן במ"ק (דף יב:) המכוין כד] מלאכתו במועד דמניח כרמו לבצור ואומר במועד אבצירנה שהרי דבר האבוד הוא והתירוהו חכמים במועד תאבד ולא יבצרנה הואיל ולכך נתכוין ומיבעיא לן התם אם מת קודם המועד מהו לקנוס בנו אחריו ולא יבצרנה במועד. ואם תימצי לומר כה] התם הוא דלא קנסינן לבנו כו] דהא לא עביד אביו איסורא דהא מת קודם המועד: **אבל הכא.** עבד איסורא דמטיל מום בקדשים: **לממוניה.** לבכור: **שנתקוולה.** שנטל קוליה ממנה שהיו תלושין ומפוזרין בה: **תזרע למוצאי שביעית.** דליכא למיקנס מידי דהא לא עבד בשביעית עבודה חשובה: **ניטייבה.** נזדבלה ע"י עגלות ומשואות של זבל: **נידיירה.** על ידי דיר בהמות שמעמידין ומשכיבין אותה חדש או חדשים כדי לזבלה: **לא תזרע.** דקנסינן דעבד עבודה חשובה בשביעית:

טימא

לרבנן דסברי כאחרים דדרשי התם בפסולי המוקדשין הכתוב מדבר או בבישול בשר בחלב כדקאמר בפ' כל הבשר (חולין קיד:) ואין לאסור שחיטה על אותו מום מלא תאכל כל תועבה כמו בשר בחלב וכלאי זרעים ומעשה שבת שיש לחלק וא"ת ולר"א דלא מפליג מאי פריך עליה מבהרת דגבי לורס אוזן בבכור דאסור מדאורייתא עד שיולד מום אחר יש לנו לקנסו כשנולד בו מום אבל קוצץ בהרת דמדאורייתא טהור מיד יז] שנקצץ עד שיולד נגע אחר וי"ל דאפ"ה לא היה יח] לנו לקנוס במום עולמית אלא עד מום שלישי או רביעי א"נ נהי דאי יתיר ר"א לשחוט במום אחר אין כאן קנס מ"מ לא היה יט] לנו לקנוס במום שלא עשה בו עבירה כי היכי דלא קניס בנגע אחר א"נ ל] דספרי אסמכתא בעלמא הוא:

עד שתפרח בכולו. בכל הספרים לא] ח) [כתוב] עד שתתמעט בהרתו מכגרים אבל במס' נגעים ליתיה כדפי' בקונט' ואומר רבי דאי גרסינן לי' ה"פ שאם קצצה לב] ט) ונעשה בכגרים ומה ששייר נתרפא מקצתו מעצמו שאפי' היה בו מה שנקצצה לא היה בו כגרים: **מקמייתא** טהר לי' לבתרייתא נטרי' ליה ז' ימי המשתה. וא"ת והא לג] בעי תגלחת ולפרים ואסור בתשמיש המטה כל ימי ספורו וי"ל כגון שלא היה אלא מצורע מוסגר א"נ אפילו לד] מוחלט נהי דכי קצץ טמא מדרבנן מ"מ שרי לעשות תגלחת ולפרים ולמנות ימי ספורו וליטהר מן התורה ומיהו כפרתו א"א להביא דאינו יכול להכנים ידיו לבהונות כל זמן דטמא מדרבנן כדאמר (פסחים דף נט.) אע"פ שאין טבול יום אחר נכנס זה נכנס דלא התירו אלא משום פסח: **בעא** לה] מיניה ר' ירמיה מר' זירא צורם אוזן בבכור ומת מהו שיקנסו בנו אחריו. בפרק השולח (גיטין מד.) נקט תחלה הבעיא דמוכר עבדו ובמו"ק בפרק מי שהפך (דף יב:) נקט בכוון מלאכתו ובכל דוכתי עביד אם תימצי לומר לו] מאידך ואכולהו פשיט תניתוה משדה שנתקווצה ואומר רבי דשלשתם שאל בבת אחת והש"ס קבע כל אחת במקומה כפי מה שייכא ויש ספרים שכתוב במ"ק (שם) בעא מיניה רבא מר"נ אבל ברוב הספרים גרסינן ר' ירמיה מרבי זירא כמו כאן ובגיטין:

אם תמצא לומר מוכר עבדו לעובדי כוכבים ומת קנסו בנו אחריו דכל יומא מפקע ליה ממצות. אכתי הס"ל דאפילו תימצי לומר התם לא קנסו י) לז] (דדלמא) הכא קנסו משום דאיכא איסורא דאורייתא דכי האי גוונא איכא בפ' השולח גבי בעיא דמוכר עבדו ובמ"ק גבי בעיא דכוון מלאכתו במועד דקאמר אם תימצי לומר בלורס קנסו משום דאיכא איסורא דאורייתא ובגיטין נמי הוה מצי למינקט אם תימצי לומר לח] לא קנסו הכא קנסו משום הפקעת מצות דכל יומא ויומא (כמו) בעבד ובמ"ק נמי נקט לט] חד טעמא בלורס וטעמא אחרינא במוכר עבדו והוה מצי למימר חד טעמא בתרווייהו דאם תימצי לומר בלורס ובמוכר דקנסוה משום דעבדיה לאיסורא אבל כוון מלאכתו לא עבד לאיסורא:

שנתקווצה. פי' בקונט' שנטל מ] קוצים ממנה שהיו תלושין ומפוזרין בה והדין עמו דא"א לומר בקוצים שהיו מחוברים י) דא"כ לא תזרע דאיכא איסורא דאורייתא בנטילתם שמייפה את הקרקע כדאמר שבת פרק הבונה (דף קג.) גבי מא] [התולש עולשין והמזרד זרדים] ל) דבארעא דיליה חייב מב] (בכל דיליה חייב) בכל שהוא משום דאיכא יפוי מג] הקרקע דאפי' מתכוין לצורך דבר אחר וה"נ איכא יפוי קרקע כשתולש קוצים לחורשה מד] לזריעה וכן משמע בירושלמי על מה] המשנה תמן אסורים כשנטלו קוליה משמע דמוקי לה בתלושין: **ניטייבה.** בירושלמי מפרש איזהו טיוב כל מו] העם פעם אחת חורשין והוא חורש שתי פעמים: **הטיבה** ומת בנו זורעה. אם האי טיוב מדרבנן קשה היכי פשיט לורס אוזן בכור דאורייתא ואם הוא נמי דאורייתא קשה בגיטין (דף מד:) דפשיט מז] מיניה גבי עבד (עברי) לימא שאני הכא דחמיר משום דמפקע ליה ממצות וי"ל דקסבר שראוי להחמיר בשביעית יותר מכולם כדאמר בקדושין (דף כ.) כמה קשה אבקה של שביעית:

גדיא

עין משפט
נר מצוה

כו א מיי' פ"י מהלכות טומאת צרעת הל' ג:
כז ב מיי' שם הלכה ב:
כח ג מיי' שם פ"ט הלכה ח:
כט ד מיי' פ"ח מהל' עבדים הלכה א [טוש"ע י"ד סי' רסז סעי' פ]:
ל ה מיי' פ"ז מהלכות י"ט הלכה ד [טוש"ע או"ח סי' תקלח סעי' ו]:
לא ו מיי' פ"א מהל' שמיטה ויובל הלכה יג:
לב ז מיי' שם:
לג ח מיי' פ"ב מהל' בכורות הלכה ז סמג עשין ריח טוש"ע י"ד סימן שיג סעיף א:

שיטה מקובצת

א] קצצה במתכוין ר': ב] למיעבד ממה נפשך גופו: ג] למיעבד ממה נפשך אמר: ד] קנסוה הכא במאי דעביד קנסוה במאי: ה] תיבות בהאי מומא נמחק: ו] קנסוה במאי איכוין: ז] ז' ימי משתה לו: ח] עביד לאיסורא: ט] רבנן ה"נ לדידיה קנסו רבנן לבריה לא קנסו רבנן: י] דאי הואי השתא נגע קמא הוה קמייתא מיתסי תיבת נמי ל"ש: יא] עולמית עד שתפרח בכולו: יב] לעולם עד שיתמעט בהרתו לא גרסינן להא במסכת נגעים: יג] אמתין עד מום אחר: יד] ליה לעולם אפילו: טו] עביד איניש כיון דקניס ליה עד שיולד לו נגע אחר דחייש: טז] ולא נטהר: יז] תיבת לו נמחק: יח] שמא יתרפא הס"ד: יט] בהאי קציצה לא מטהר וכיון: כ] מיתסי דלמא בתרא מיתסי קמא לא מיתסי הס"ד: כא] כשיולד בו נגע: כב] יתרפא וממה נפשך: כג] הנגע וכל כמה: כד] המכוין לעשות מלאכתו: כה] תיבות התם הוא נמחק: כו] לבנו דינא הוא דהא: כז] מיד דיינו שנקנוס עד: כח] לא היה לו לקנוס עולמית: כט] לא היה לו לקנוס: ל] א"נ ההיא דספרי: לא] גרסי' הכא או עד: לב] קצצה ומיעטה מכגרים ומה: לג] והא עדיין בעי: לד] אפילו הוה מוחלט: לה] בעי מיניה: לו] לומר מאינך ואכולהו: לז] קנסו הכא על תיבת דדלמא נרשם עליו קו להורות כי לפ"ד ראוי למחקו: לח] לומר בצורם לא קנסו משום דליכא הפקעת מצות כל יומא ויומא: לט] נקט בחנם חד: מ] שנטל קוציה ממנה: מא] גבי מזרד זרדין: מב] תיבות בכל דיליה חייב ל"ש: מג] יפוי קרקע ואפילו מתכוין: מד] לחורשה ולזורעה: מה] על הך משנה דקאמר תמן מורין כשנטלו: מו] העם חורשין פעם א' והוא: מז] דפשיט מינה גבי עבד דבעי למימר הכא דחמיר:

רבינו גרשום

ישחט עליו: ונקצצה. מעצמה: וחכ"א. לעולם לא יטהר עד שתפרח בכולו בכל גופו הנגע השני דהשתא הוי טהור מדאורייתא דכתיב וכסתה הצרעת מראשו ועד רגליו וגו': או עד שתמעט בהרתו מכגרים. כלומר דההוא נגע ראשון דקציץ במתכוין אי לא הוה ביה כגריס דהיינו שיעור דאורייתא טהור מיד ואי הוה ביה כגריס לא יטהר עד שיולד בו נגע אחר ויפרח בכולו ור' אליעזר סבר אע"ג דהוא דקציץ הוה כגריס כיון שנולד בו מום אחר וטהר ממני טהר נמי מן הראשון. ולא בעי עד שתפרח בכולו אלמא דלא קניס ר' אליעזר הכא ורבנן קנסי: בממונו. בבכור קניס דאיכא למימר דאתי למעבד ביה מום ממה נפשך דסבר אי שרו ליה בההיא מומא שפיר ואי לא שרו ליה סבר השתא לא גריע כקודם לכן. דקודם לכן הוה אסורי למיכל והשתא נמי אסור גופו מי איכא למימר דאתי למעבד לקוץ לכתחלה ממה נפשך דמאי ממה נפשך איכא הכא אי קציץ ליה שמא יולד לו נגע אחר וכשיטהר ממנו יטהר גם מזה מוטב לו שלא יקוץ זה וימתין עד שיטהר מזה ויהיה טהור משיקצצנו וימתין עד שיולד לו אחר הלכך לא קניס ר' אליעזר הכא דלא אתי למעבד איניש אחרינא לקוץ לכתחלה אבל בממונו בבכור קניס: דרבנן אדרבנן לא קשיא. דהכא במאי דעבד קנסוה דנתכוון למשרייה בהאי מומא קנסוה רבנן דלהוי כמאן דליתיה אבל כשיולד בו מום אחר ישחט עליו. והכא במאי דעבד קנסוה דנתכוון לקצוץ ליטהר עצמו קנסוה רבנן דהוי כמאן דלא איקצץ דאפילו כשטהר מנגע שני חשבינן ליה לראשון דאכתי קאי ומשום הכי לא טהר עד שתפרח בכולו: יטהר תנן. לכשיולד לו נגע אחר יטהר או ויטהר תנן יטהר משמע דכשנולד לו נגע אחר ויפרש יטהר למפרע משעת קציצה או מן הראשון או ויטהר תנן דמשמע דהשתא כשנפרש מן הנגע השני

מסורת הש"ס

א) נגעים פ"ג מ"ב [מ"ק ז:], ב) מו"ק יג: גיטין מד., ג) שביעית פ"ד מ"ב [מ"ק יג. גיטין מד:], ד) [נ"ל ר' יוסי], ה) עי' פירש"י עירובין ה. ד"ה והאמר ר"כ, ו) ל"ק מ"ז, ז) נ"א על מום ל"ק, ח) ל"ק, ט) נ"א ומיעוטה מכגרים ומה כו' ל"ק, י) ל"ק מ"ז, כ) גי' ל"ק דא"כ איכא איסורא כו', ל) דבארעא דיליה חייב בכל שהוא ל"ק.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בהאי קיצה קנסוה רבנן וכיון: (ב) ד"ה למאי נפקא וכו' עד שתרפא וממה נפשך טומאה כצ"ל ותיבות ממה נפשך נמחק:

מוסף רש"י

נותנין לו ז' ימים. ז' ימי המשתה, דלא חזי ליה, דלמא מטמא ליה (מו"ק ז:). **ולכסותו.** אם נראה הנגע בכסותו (שם). **צורם אוזן בבכור.** חתך מאזנו מעט כדי שיהא בעל מום ויהא מותר לו, ואסור לעשות כן משום מום לא יהיה בו, כלומר לא תטיל בו מום, ואם הטיל בו מום קנסוהו רבנן דלא יהנה ממנו (מו"ק יג.). **מוכר עבדו לעכו"ם.** קנסוהו רבנן ויצא לחירות דאי ברח מן העכו"ם אין ישראל יכול לכופו לעבודתו, ואם מת אין בניו יכולין לכופו (שם). **מפקע ליה ממצות.** דכל זמן שהוא ברשות העכו"ם אינו עוסק במצות (שם). **אם תימצי לומר כוון מלאכתו.** גבי מכוין מלאכתו במועד שיכול לעשות קודם המועד או להניחה מלהתחיל בה עד לאחר המועד וכיון דלמלאכה להתחיל בה סמוך למועד, שאם לא יגמרנה במועד יהא דבר האבד ויהיה מותר לגומרה, ותנן התם (מו"ק יג.) וכולן אם כוונו מלאכתן במועד יאבדו, ואיבעיא לן כוון ומת מהו שיקנסו בנו אחריו, ואם תמלא לומר בההיא תפשוט לן דקנסוהו ואע"ג דלא עבד איסורא, כ"ש הא דעבד איסורא, אבל אם תמלא לומר בההיא דלא קנסוה אכתי הא מיבעיא לן, דהתם הוא דלא עבד אבוה איסורא, שהרי מת קודם המועד ולא בא לידי איסור (גיטין מד:). **שנתקווצה.** ניטלו ממנה קוצים וברקנים ליפותה ואין זו עבודת קרקע מן התורה, לא קנסוהו ומזרע למוצאי שביעית (שם). **נטייבה.** נזדבלה והוליך לה זבל בעגלות ומשאות (שם). **נידיירה.** על ידי דיר בהמה לזבלה, עבודת קרקע היא וקונסין אותו (שם). **נקטינן.** מסורת מאבותינו, מנהג מרבותינו (ערובין ה.).

רבינו גרשום (המשך)

הוא דטהר ליה מן הראשון ולא למפרע משעת קציצה: למאי נפקא מינה. מ"מ בין כך ובין כך לא יטהר עד שירפא מן השני נפקא מינה לחתן שנולד לו נגע אחר ביום חתונתו כלומר שכשנולד לו הנגע האחר היה חתן ולחתן שנולד לו נגע נותנין לו ז' ימי משתה ולא מטמינן ליה בין שנולד בו נגע ובין שנולד באיצטליתו או בכסותו דלא מצערינן ליה כל ימי חתונתו ולא כל ימי הרגל: אי אמרת יטהר תנן. דלמפרע טהור משעת קציצה כלומר תעשה כמי שנטהר קודם שנולד בו נגע שני מן הראשון והיינו נותנין לו ז' ימי המשתה דחשבינן כמו השתא אתיליד לו נגע ולא קודם חתונתו דאי נולד לו קודם חתונתו לא היו נותנין לו והיינו דקאמר טומאה קמייתא טהר ליה טומאה דבתרייתא נטרינן ליה ז' ימי משתה: ואי אמרת ויטהר תנן. כלומר דלא נטהר מן הראשונה אלא עכשיו כשנרפא הנגע השני סוף סוף כי לא מטמית ליה בבתריתא באותו שנולד בין חתונתו דיהבת ליה ז' ימי משתה מה מועיל ליה הא מטמי וקאי מקמייתא מנגע הראשון דהאי טומאה שייכא עד טהרה דנגע השני והוי טמא אפילו בימי המשתה: מאי יטהר תנן או ויטהר תנן תיקו: הצורם. עסקינן בין בכהן בין בישראל כהן בבכור ודאי וישראל בספק בכור דנאכל לו במומו מהו שיקנסו בנו אחריו שיהא אסור לו (לוכל) [לאכול]: קנסו בנו אחריו. לפדותו משום דכל יומא מפקע ליה ממצות אבל בבכור ליכא מפקע ולא קנסו: או אם תמצא לומר כיון מלאכתו במועד לא קנסו בנו כו' משום דמלאכת חולו של מועד מדרבנן אסור ולא מדאורייתא אסור: או דלמא קנסוה לממוניה לבכור ולא יאכל אפילו לבנו: שנתקוצה. שעקר הקוצים ממנה תזרע למוצאי שביעית. דקוויץ לא חשיבה מלאכה: מטייבה. שניזדבלה בשביעית או מדיירה. שהביא שם בהמות לזבלה בשביעית הוה חשיבה מלאכה דהיינו תולדה דחרישה לא תזרע למוצאי שביעית: הטיבה בשביעית ומת בנו זורעה למוצאי שביעית:

טימא א) טהרות ומת א) לא קנסו בנו אחריו מ"ט ב) היזק שאינו ניכר לא שמיה היזק קנסא דרבנן (א) ב) לדידיה קנסו רבנן לבריה לא קנסו רבנן: **מתני'** מעשה ג) בזכר של רחלים זקן ושערו מדולדל וראהו ד) קסטור אחד ואמר מה טיבו של זה אמרו לו בכור הוא ואינו נשחט אלא א"כ היה בו מום ג) נטל פיגום וצרם ה) אזנו ובא מעשה לפני חכמים והתירו ו) ד) ואחר שהתירו הלך וצירם באזני בכורות אחרים ואסרו פעם אחת היו תינוקות משחקין בשדה וקשרו ז) זנבי טלאים זה בזה ונפסקה זנבו של אחד מהם והרי הוא בכור ובא מעשה לפני חכמים והתירו ראו שהתירו הלכו וקשרו זנבות ° בכורות אחרים ואסרו ה) זה הכלל כל שהוא לדעתו אסור שלא לדעתו מותר: **גמ'** פעם (ב) אחרת היה כו': וצריכא דאי אשמעינן עובד כוכבים דלא אתי למיסרך אבל קטן דאתי למיסרך אימא לא ואי אשמועינן קטן משום דלא אתי לאיחלופי בגדול אבל עובד כוכבים דאתי לאיחלופי בגדול אימא לא צריכא א"ר חסדא אמר רב קטינא לא שנו אלא דא"ל אא"כ היה בו מום אבל אם א"ל אם נעשה בו מום כמאן דא"ל זיל עביד ביה מומא דמי אמר רבא מכדי ממילא הוא מה לי היה מה לי נעשה אלא נעשה נמי ממילא הוא ולא שנא: זה הכלל כל שהוא לדעת אסור: לאיתויי מאי לאיתויי גרמא: שלא לדעת: לאיתויי מסיח לפי תומו: **מתני'** ו) היה בכור ח) רדפו בעטו ועשה בו מום ה"ז שוחטין עליו: **גמ'** א"ר פפא לא שנו אלא שבעטו בשעת רדיפה אבל לאחר רדיפה לא פשיטא מהו דתימא צעריה הוא דמדכר קמ"ל ט) איכא דאמרי אמר רב פפא לא תימא בשעת רדיפה אין ז) אבל שלא בשעת רדיפה לא אלא ה) אפילו לאחר רדיפה נמי מאי טעמא צעריה [הוא] דמדכר ד) א"ר יהודה ו) מותר להטיל מום בבכור קודם שיצא לאויר העולם אמר רבא גדיא באודניה אימרא בשפוותיה איכא דאמרי אימרא נמי באודניה אימור דרך צדעיו נפק אמר י) רבא אכל ולא מיחזי פעי ומיחזי הוי מומא מאי קמ"ל תנינא יא) ח) החוטין החיצונות שנפגמו ושנגממו הפנימיות שנעקרו יב) מ"ט לאו משום דכי פעי מיחזי אמר יג) רב פפא רבא נמי טעמא דמתני' מפרש מאי טעמא נעקרו הוי מומא משום דכי פעי מיחזי: **מתני'** כל המומין הראויין לבא בידי אדם רועי ישראל נאמנין יד) רועים כהנים אינן נאמנין רשב"ג אומר ח) נאמן הוא על של חבירו ואין נאמן על של עצמו ר"מ אומר י) החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו: **גמ'** ר' יוחנן ור' אלעזר חד אמר ט) רועי ישראל בי כהנים נאמנין ללגימא לא חיישינן רועי כהנים בי ישראל אין נאמנין מימר אמר כיון דקא טרחנא ביה לא שביק לדידי ויהיב לאחריני והוא הדין כהן לכהן דחיישינן לגומלין ואתא רבן שמעון בן גמליאל למימר נאמן הוא על של חבירו ואינו נאמן על של עצמו ואתא רבי מאיר למימר החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו וחד אמר רועי ישראל והן כהנים נאמנין

מימר

טימא טהרותיו של חבירו ומת לא קנסו בנו אחריו. לשלם אע"ג דלדידיה קנסו כדאמרי בפ' ארבעה אבות נזיקין (ב"ק ד:): **שאינו ניכר.** שהרי טו) טהרות מונחות לפניו ואין היזק ניכר בהן: **לא שמיה היזק.** לחיוביה אפי' לדידיה מדאורייתא: **מתני' ושערו מדולדל.** לפי שלא טז) היה נגזז מעולם: **קסדור.** ממונה: **מה טיבו של זה.** שהניחוהו להזקין כל כך: **פיגום.** רומח: **והתירו.** שהרי אין לומר שהעובד כוכבים הזה להתירו נתכוין שהרי אינו יודע שע"י מום שיעשה בו ישחט אלא א"כ נפל יז) מאליו: **כל שהוא לדעת.** יח) שלהטיל מום נתכוין להתירו: **גמ' דאי אשמעינן עובד כוכבים.** ז) דהתירו בכור ראשון על ידו משום דליכא למימר אתי האי עובד כוכבים למיסרך ללמד להטיל מום בקדשים דסירכיה דעובד כוכבים לא איכפת לן שהרי נהוג הוא באיסורא: **ולא אתי לאיחלופי בגדול.** דמאן דחזי דהתירו חכמים במום הבא לו ע"י תינוקות לא אתי למימר אי שדי גדול מומא מישתרי דגדול בקטן לא מיחלף: **לא שנו.** דמותר הבכור ע"י העובד כוכבים: **אלא דאמרו ליה.** לקסדור אינו נשחט אלא א"כ היה בו מום דמשמע יט) שיפול בו מום ממילא דליכא למימר דמדבריהם למד עובד כוכבים דניחא להו שיפיל בו מום: **נעשה.** משמע ע"י אדם: **ממילא הוא.** שלא היה יודע העובד כוכבים שיהא מותר על ידו ולא להתיר נתכוין: **גרמא.** אם הניח בצק ודבילה ע"ג אוזן הבכור כדי שיבא הכלב ויטלנו: **מסיח לפי תומו.** שלא שאלם קסדור מה טיבו אלא הם עצמן מסיחין לפי תומם כ) ואומרים ראה לא ישחט זה לעולם אלא ע"י מום ולא נתכוונו לכך שיטיל בו מום: **מתני' היה בכור.** איל מנגח רודפו לאדם לנגחו ובעטו אדם לבכור ועשה בו מום: **ישחט עליו.** ואפי' כא) כהן לפי שלהצלתו נתכוין: **גמ' צעריה.** מה שרדפו: **קודם שיצא לאויר העולם.** דבכור אינו קדוש עד כב) שתקדשנו רחם: **גדיא באודניה.** גדי אזניו ארוכות וקודם שיצא כל ראשו נראין אזניו ויכול כג) להטיל מום דכל זמן שלא יצא כל ראשו אינו כילוד: **אימרא בשיפתיה.** שפתיו נראין תחלה ואזניו (ג) כד) קצרות ואינן נראות עד שיצא כל ראשו: **לדעיו.** טונפל"ש: **אכיל ולא מיחזי.** אם לבכור יש לו מום בתוך פיו וכי אכיל לא מיחזי ח) אפילו הכי כי פעי מיחזי הוי מום שבגלוי ונשחט עליו דאמרי' בפירקין דלקמן (דף לז.) דאינו נשחט אלא על כה) מום שבגלוי: **פעי.** צועק ופותח פיו הרבה: **חוטין החיצונות.** ככי דשיני שקורין כו) ינליב"ה. החיצונות אותם שלפנים כנגד חוטמו (ד) כז) שניטל שנפגמו מהם מעט: **או שנגממו.** שנחתכו ברחבן מלמעלה בעומק ולא חיסרו כלום הוי מום הואיל ונראו כח) אותן חוטין: **פנימיות.** שהשיניים הגדולות קבועות בהן שקורין מיישליר"ש: **שנעקרו.** לגמרי הוי מום כדמפרש ואזיל הואיל וכי פעי מיחזי אבל פגימה או גימום אינו ניכר בהם שהרי חבואות כט) בפה: **מאי טעמא.** הוי פנימיות מום אפילו ט) בעיקרה: **מתני' הראוין לבא ע"י אדם.** שיש לומר אדם הטילו בו כגון נסמית עינו נקטעה ידו נסדקה אזנו: **רועי ישראל נאמנין.** לומר מאליהן נארעו לו: **רועי כהנים אין נאמנין.** דנחשדו בדבר. ובגמרא מפרש מאי קרי רועי ישראל ומאי קרי רועי כהנים. האי דנקט ראוין לבא בידי אדם לפי שיש מומין שאין ראוין לבא בידי אדם כגון בעל חמש רגלים או עינו אחת גדולה כשל עגל או קטנה כשל אווז דהוי מום שאין אדם נחשד עליו: ל) דרשב"ג ור"מ מפרש בגמ': **גמ' חד אמר.** מתני' דקתני רועי ישראל נאמנין לא) אפילו הן עומדים בבית הכהנים שהבכור שלהם: **ללגימא לא חיישינן.** דליחשדיה שמא על ידי אדם בא לו בכוונה ורועה זה משקר ובא להתירו כדי שישחטו רבו כהן ויאכילנו ממנו עמו: י) והא דקתני רועי כהנים אין נאמנין הכי קאמר רועים שהן כהנים אין נאמנין אם הבכור ביד ישראל דנחשד האי כהן רועה שהוא עצמו הטילו כ) בו:

דמימר

גדיא באודניה. כשרואה שמיעוט הראש בחוץ יכול להטיל מום באוזן ט) ואין לו לחוש לב) מרישא האוזן שמא יצא רוב הראש וחזר דמתוך שאזני הגדי גדולות דרך אזנים לצאת במיעוט הראש אימרא בשפוותיה אבל באזניה לא לג) ויש לו לחוש שמא יצא רוב הראש וחזר: **איכא** דאמרי אימרא נמי באודניה לד) [אימור] דרך צדעין נפק. כיון שרואה עכשיו מיעוט לה) אוזן אין לומר שמא יצא ראשו ורובו וחזר מ) והא אימר כמו ודאי כמו חיישי' שמא חוץ לחומה לנו דפרק השואל בשבת (דף קנא.) לו) ודחיישינן שמא איחרוהו וכתבוהו דפרק אחד דיני ממונות לז) (סנהדרין לב.) ורבא דהכא ס"ל נ) כרב חסדא דפ' בהמה המקשה (חולין סט:) דלרב הונא דאמר התם יצא שליש ומכרו לעובד כוכבים לח) ויצא שליש אחר קדוש ולא חלה המכירה כלל כיון דנפק לבסוף רובא דאיתגלי מילתא דלמפרע קדוש א"כ הכא נמי לט) שיצא רוב אחרי כן איגלאי מילתא דהוה קדוש מעיקרא ונתחייב מ) ממה שמטיל מום בבכור ואיכא לאוקמי הא מא) דרב יהודה אליבא דרב הונא ס) כשלא יצא כלל וסוגיא נמי דריש כילד מערימין (תמורה כד:) דמוקי דרב יהודה בזמן הזה ולא חזי להקרבה ופריך אי בזמן הזה מאי למימרא ומשני מהו דתימא נגזור דילמא נפיק רוב ראשו וקא שדי מב) מומא קמ"ל ההיא נמי דלא כרב הונא דלדידיה במיעוט ראשו נמי איכא איסורא ולא ה"ל למינקט רוב ראשו ועוד התם ע) דקאמר ליה רב עמרם לרב ששת אמר על הבכור עם יציאת רובו יהא עולה עולה הוי או בכור הוי מג) נמי דלא כרב הונא דמשמע מד) דפשיטא דקודם יציאת רובו יכול להפקיע מה) קדושת בכור אם לא נחלק בין מכירה להנך:

מימר

מסורת הש"ס

א) [גיטין נג. וש"נ], ב) [במשנה שבמשניות אי' ראה], ג) לאחר רדיפה לא אלא אפילו כו' נ"ק, ד) לעיל ג: לקמן נג: תמורה כד:, ה) [לקמן לז. לט.], ו) יומא עח. לעיל ג., ז) נ"א דהטיל מום לבכור ראשון והתירו על יד נ"ק, ח) וכי פעי מיחזי אפ"ה הוי מום שבגלוי נ"ק, ט) בנעקרו נ"ק, י) בי ישראל והא נ"ק, כ) בו דמימר הד"א נ"ק, ל) גי' נ"ק ואין לו לחוש שמא יצא רוב הראש ברישא קודם שיצא האוזן וחזר דמתוך כו' כצ"ל, מ) והאי אימור נ"ק, נ) כרבה דפ' נ"ק, ס) [ע' בחולין דף סט ע"ב תוס' ד"ה רב הונא], ע) [שם כה.],

הגהות הב"ח

(א) גמ' דרבנן הוא לדידיה: (ב) שם פעם אחת היו כו' וצריכא: (ג) רש"י ד"ה אימרא וכו' ואזניו קצרות ואינן נראות: (ד) ד"ה חוטין וכו' חוטמו שנפגמו שניטלה מהם:

גליון הש"ס

מתני' וקשרו זנבות בכורות. ע' ברא"ש פ"ז דב"מ סי' ז:

לעזי רש"י

טונפל"ש [טינפלי"ש]. צדעיים.

ינציב"ה [יינציבי"ש]. חניכיים.

מישיליר"ש. (שיניים) טוחנות.

מוסף רש"י

טימא כו' לא קנסו בנו אחריו. לשלם, ואע"ג שהוא חייב לשלם כדתנן בהניזקין (גיטין נג:) המטמא והמדמע והמנסך שוגג פטור ומזיד חייב (שם מד:). **היזק שאינו ניכר.** הטומאה אינה ניכרת בפירות, **לא שמיה היזק.** לחייב נכסיו מן התורה (שם). **קודם שיצא לאויר העולם.** ועדיין לא נתקדש, דבכור ברחם תליא קדושתיה, דכתיב כל הבכור אשר יולד, ולא הוי כמטיל מום בקדשים (לעיל ג:). **גדיא באודניה.** שהגדי יוצא דרך לדעיו ונראות האזנים תחלה, **אימרא בשפוותיה.** שפי הטלה יוצא תחלה (תמורה כד:). **החוטין החיצונות.** יינלב"ש שבאמצע הפה, **שנפגמו.** שחסרו מעט, **ושנגממו.** שנחתכו בסכין ברוחבו ולא חיסרו אלא כעין סדק (לקמן לז.). **רועים כהנים אינן נאמנין.** לומר מאליו נפל בו מום זה, לפי שנחשדו כהנים להטיל מומין בבכורות בזמן הזה כדי להתירן בשחיטה, ואם הביא בכור להראותו לחכם צריך שני עדים עמו שמאליו נפל בו מום זה (סנהדרין ל: וכעי"ז ביצה כז:).

רבינו גרשום

טימא טהרותיו לא קנסו בנו לעולם: א) זקן. שלא היה בו מום ושערו מדולדל לפי שהיה אסור בגיזה: פיגום. רומח: (זכר של רחלים. היינו בכור): כל שהוא לדעתו. לדעת הבעלים אסור ושלא לדעתו דלא ציוו בפירוש הבעלים לא לקסדור ולא לתינוקות משום הכי התירו. אבל כשצרם באזני בכורות אחרים והתינוקות נמי ולא מיחו בידם הבעלים היינו לדעתם משום הכי אסרו: וצריכא. דקתני והתירו והתירו תרי זמני דאי אשמעינן עובד כוכבים קסדור משום הכי התירו. דלא קא אתי למסרך דלית ביה למיגזר משום מסרך מילתא דעובד כוכבים הוא ולא איכפת (ליה) [לן] באיסור משום הכי התירו: אבל קטן דאתי למיסרך. דאי שרית השתא דילמא אתי למעבד כשהוא גדול אימא לא: ואי אשמעינן קטן. מעשה דתינוקות משום הכי התירו דלא אתי לאיחלופי בגדול: אבל עובד כוכבים קסדור דאתי לאיחלופי בגדול ישראל דמאן דחזא לעובד כוכבים גדול דהטיל מום וקסבר דישראל הוא ואתי לאיחלופי בגדול ישראל שמא יטיל מום אימא לא לישרו צריכא: לא שנו דהתירו אלא דאמרי ליה לקסדור אינו נשחט אלא א"כ היה בו מום אבל אמר כו': לאיתויי גרמא. שמניח בצק או דבילה באזנו: לאיתויי מסיח לפי תומו דאפי'

רבינו גרשום (המשך)

דאמר אא"כ נעשה בו מום קרי מסיח לפי תומו: היה בכור. איל רודפו לנגחו ובעטו הנרדף כדי להבריחו ממנו ועשה בו מום הרי זה ישחט עליו דלא נתכוון לעשות בו מום: צעריה הוא דמדכר. מה שנגחו ומחמת כן הוא בועטו ואינו מתכוין למום ולישרי קמ"ל דלא: מותר לאדם להטיל מום בבכור קודם שיצא כולו לאויר העולם. כי היכי דלא ליתו ביה לידי תקלה. אבל אחר שיצא כולו אסור. דהא קידשוהו כותלי רחם: באודניה. לפי שהגדי אזניו גדולות ומוציאן חוץ לרחם קודם שאר אבריו ויכול להטיל בהן מום וכן אימרא מוציא שפתיו קודם: אימר דרך צדעיו נפק. והוציא צדעיו ואזניו קודם שאר אבריו: אי צרם שפתיו וכשהוא אכיל לא מיתחזא במומא וכשהוא פעי מיתחזי: החוטין. השינים החיצונות שעומדות לפני הפה: וכשנגממו. שנחתכו והעיקרין קיימין: והפנימיות. שינים שנעקרו לגמרי הוי מום: רועים ישראל נאמנין. לומר מעצמו נעשה מום זה ומום זה התירו חכם: רועים כהנים אין נאמנין דחשודין הן להטיל מומין: ר"י ור"א מפרשי מתנית' רועי ישראל בי כהנים רועי בהמות כהנים נאמנין לומר מום זה מעצמו היה והתירו חכם: ללגימא לא חיישינן. כלומר דלא אמרינן דמשום הכי משתרי עילויה דבעו למיכל מיניה בי רביה כהן: וה"ה כהן לכהן. כהן לכהן דאין נאמנין דחיישינן לגומלין דשמא זה מתכוין להתיר בכורו כדי שיחזור זה למחר ויעיד על בכורו של זה ויתירו: ואתא רבן [שמעון בן] גמליאל למימר נאמן הוא על של חברו דלא חייש לגומלין: וחד אמר רועי ישראל והן כהנים. כלומר רועין של ישראל ואותן רועין הוויין כהנים נאמנין:

עין משפט נר מצוה

לד א מיי' פ"ז מהל' חובל ומזיק הלכה ג:

לה ב ג מיי' פ"ב מהל' בכורות הל' יב טוש"ע י"ד סי' שיג סעיף ג:

לו ד מיי' שם הל' יא טוש"ע שם סעיף ד:

ה [מיי' שם טוש"ע שם]

לז ו מיי' שם הל' יד טוש"ע שם סעי' ו:

לח ז מיי' פ"ב מהל' איסורי מזבח הל' ג:

לט ח מיי' פ"ב מהל' בכורות הל' יז טוש"ע י"ד סי' שיד סעי' ג:

מ ט מיי' שם הלכה טז טוש"ע שם סעי' ג:

שיטה מקובצת

א) טימא טהרותיו של חבירו ומת: ב) דרבנן הוא: ג) מעשה. עי' תוס' לעיל (דף כד ע"ב) ולקמן (דף נג ע"א): ד) וראהו קסדור אחד: ה) וצרם את אזנו: ו) והתירו ראה שהתירו הלך וצרם: ז) וקשרו זנבות טלאים: ח) בכור רודפו ובעטו ועשה כו' הרי זה ישחט עליו: ט) א"ד אמר ר"פ לא תימא בשעת רדיפה אין שלא בשעת רדיפה לא אלא לאחר רדיפה נמי מ"ט צעריה הוא דקא מדכר: י) אמר רב פפא אבל: יא) תנינא חוטין החיצונות אות ה' נמחק: יב) שנעקרו. ס"א הפנימות שנעקרו מ"ט: יג) אמר רבא רב פפא נמי: יד) נאמנין רועי כהנים: טו) שהרי טהרותיו מונחות: טז) תיבת היה נמחק: יז) נפל בו מאליו: יח) לדעת שהמטיל את המום נתכוין: יט) דמשמע שיטיל בו: כ) תומם עם העובד כוכבים ואומרים ראה זקן זה לא ישחט לעולם: כא) ואפילו הוא כהן: כב) עד שיקדשנו רחם: כג) ויכול להטיל בו מום: כד) ואזניו קטנות ואינן: כה) על מומין שבגלוי: כו) שקורין ייני"ב החיצונות: כז) חוטמו שנפגמו שניטל מהם: כח) תיבת אותן נמחק: כט) חבואות הם בפה: ל) עליו רשב"ג ור"מ: לא) נאמנין ה"ק רועים שהם ישראלים נאמנים עליו ואפילו הן: לב) לחוש מרישא האוזן: לג) לא דיש לו: לד) באודניה אימר דרך צדעים: לה) מיעוט הראש לחוץ אין לו לחוש שמא יצא ראשו ורובו וחזר והאי אימר הוי כמו: לו) וחיישינן שמא: לז) ממונות ואומר רבי דרבא דהכא: לח) כוכבים וחזר ויצא: לט) נמי כי יצא רוב: מ) ונתחייב במה שהטיל מום: מא) הא דרבא כרב הונא לשון הרא"ש: מב) שדי ביה מומא: מג) הוי ס"א ההיא נמי: מד) דפשיטא ליה דקודם כו': מה) להפקיע ממנו קדושת כו' מכירה דעכו"ם להנך:

א) נ"ל זכר של רחלים זקן. היינו בכור שלא היה בו מום: ושערו מדולדל וכו'.